Teitl: Cwestiynau Moesegol

Teitlau	**Gamblo**	**Anghydraddoldeb Rhywedd**	**Cyffuriau**
Rhesymeg	**YMWADIAD:** Mae'r Nodiadau i Athrawon wedi'u diweddaru er mwyn gallu defnyddio'r adnodd drwy Gwricwlwm i Gymru. Wedi dweud hynny, mae cynnwys yr erthyglau wedi'i archifo ac nid yw'r wybodaeth wedi'i diweddaru. Mae'r erthyglau yn cael eu cadw ar y wefan gan fod y cynnwys yn parhau i fod yn berthnasol i Gwricwlwm i Gymru: Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. **Pedwar diben 'Cwricwlwm i Gymru - Cwricwlwm am Oes'** **Drwy ddysgu am Gwestiynau Moesegol yn y byd fel rhan o'u gwersi addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, bydd cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu yn:** • Ddysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n gallu egluro'r syniadau a'r cysyniadau maen nhw'n eu dysgu; • Unigolion iach a hyderus sydd â gwerthoedd cadarn ac sy'n sefydlu eu credoau ysbrydol a moesol; • Cyfranogwyr mentrus, creadigol sy'n rhoi o'u hegni a'u sgiliau er budd pobl eraill; • Dinasyddion moesol, dysgedig a fydd yn ymgysylltu â materion cyfoes yn seiliedig ar eu gwybodaeth a'u gwerthoedd. **Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn y Cwricwlwm i Gymru** Drwy ddarllen a defnyddio'r erthyglau yn eu gwersi Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, caiff dysgwyr gyfleoedd i: • Ymgysylltu â chwestiynau athronyddol a thyngedfennol, a'u harchwilio • Ymgymryd ag ymholiadau ac ymgysylltu â ffynonellau o ddoethineb ac athroniaethau • Datblygu a mynegi eu safbwyntiau dysgedig eu hunain • Defnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth am safbwyntiau byd-eang crefyddol a heb fod yn grefyddol i feddwl yn feirniadol am eu gwerthoedd eu hunain • Archwilio'r ffyrdd mae argyhoeddiadau athronyddol crefyddol a heb fod yn grefyddol wedi dylanwadu ar brofiad dynol drwy gydol hanes • Gwerthuso amrywiaeth o ffynonellau crefyddol a heb fod yn grefyddol a defnyddio tystiolaeth ohonynt i ymgysylltu â materion moesegol a moesol • Archwilio credoau ac arferion pobl yn eu cymuned, yng Nghymru ac yn y byd ehangach ac ymateb yn sensitif iddynt • Datblygu gwerthoedd cadarn a sefydlu eu credoau moesol a'u hysbrydolrwydd • Trafod eu persbectifau eu hunain a phersbectifau eraill, a myfyrio arnynt		

Teitlau	Gamblo	Anghydraddoldeb Rhywedd	Cyffuriau
	Y lens Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg Drwy ddarllen a defnyddio'r erthyglau yn eu gwersi Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, caiff dysgwyr gyfleoedd i archwilio amrywiaeth o gysyniadau yn ymwneud â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg drwy'r **is-lensys isod:** • Chwilio am ystyr a diben; • Y byd naturiol a phethau byw; • Hunaniaeth a pherthyn; • Awdurdod a dylanwad; • Perthnasoedd a chyfrifoldeb; • Gwerthoedd a moeseg; • Taith bywyd; *Noder bod Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn cael eu pennu'n lleol drwy faes llafur cytunedig. Mae gan bob awdurdod lleol ei faes llafur cytunedig ei hun ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y mae'n rhaid i ysgolion ei ystyried. Mae pob maes llafur sydd wedi'i gytuno wedi ystyried fframwaith y Cwricwlwm i Gymru a chanllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y cyfeirir atynt uchod ac isod. **Dolenni Defnyddiol:** **Canllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#religion,-values-and-ethics-guidance** **Canllawiau Dyniaethau Hwb - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities** **Datganiadau o'r hyn sy'n bwysig - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/statements-of-what-matters/** **Themâu Trawsgwricwlaidd - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#cross-cutting-themes**		

Teitlau	Gamblo	Anghydraddoldeb Rhywedd	Cyffuriau
Geirfa allweddol	Gamblo - cymryd rhan mewn gêm neu weithgaredd lle mae person yn mentro arian neu eiddo yn y gobaith o ennill arian. Caethiwed - mynd i’r arferiad o wneud rhywbeth gan fethu rhoi gorau iddi. Ariangarwch – gosod arian a phres fel y peth pwysicaf mewn bywyd. Pechod – yr hyn sydd yn ddrwg o safbwynt crefyddol. Torah – cyfraith Duw i’r Iddewon / pum llyfr cyntaf y Beibl Iddewig. Talmud – casgliad o weithiau sy’n esbonio cyfraith yr Iddewon.	Dharma - dysgeidiaethau'r Bwdha. Gwahaniaethu - trin rhai pobl yn wahanol i eraill. Dukkha - y ddysgeidiaeth bod bywyd yn anfoddhaol/llawn dioddefaint. Goleuedigaeth - trawsnewid i fyd arall o realiti, dianc o gylch bywyd y byd hwn. Ffeministiaeth - ymladd dros hawliau cyfartal i ferched. Anghydraddoldeb rhywedd - gwahaniaethu ar sail rhyw neu rywedd sy'n achosi i un rhyw neu rywedd gael mantais neu ei flaenoriaethu dros y llall fel mater o drefn. Hawliau dynol - hawliau y dylai pob bod dynol eu derbyn. Nirfana - rhyddhad llawn o ddioddefaint y byd hwn. Cymdeithas batriarchaidd - strwythur cyffredinol lle mae gan ddynion bŵer dros ferched. Rhagfarn - barn ragdybiedig nad yw'n seiliedig ar reswm na phrofiad gwirioneddol. Sangha - y gymuned Fwdhaidd. Sansgrit - iaith Indiaidd hynafol. Ysbrydolrwydd - ymwneud â'r ysbryd neu'r enaid dynol yn hytrach na phethau materol neu gorfforol.	Cyffur - unrhyw sylwedd sy’n cael ei gyflwyno i’r corff ac sy’n newid y ffordd y mae’r meddwl a’r corff yn gweithio. Rêf – parti bywiog yn cynnwys bwyd a chyffuriau. Fix – dôs o gyffur y mae rhywun yn gaeth iddo. Dibyniaeth - y cyflwr o fethu gwneud heb ryw sylwedd neu gyffur. Mynd yn gaeth - mynd yn gwbl ddibynnol ar ryw gyffur a methu gwneud hebddo (addicted). Rastaffariaeth – crefydd a ddatblygodd yn Jamaica yn ystod y 1930au. Haile Selassie – Ymerawdwr Ethiopia 1930 – 1974. Mae Rastaffariaid yn credu mai ef yw Duw. Ail-genhedlu – y gred pan fydd y corff yn marw mae’r enaid yn cael ei ail-genhedlu i mewn i gorff arall. Ganja - enw Rastaffariaid ar y cyffur canabis neu marijuana. Rahit Maryada - cod disgyblaeth Sikhiaeth.

Teitlau	Gamblo	Anghydraddoldeb Rhywedd	Cyffuriau
		Swffragetiaid - merched sy'n ceisio'r hawl i bleidleisio drwy brotestio mewn modd sydd wedi'i drefnu. Taliban - Grŵp ffwndamentalaidd Islamaidd Y Bwdha - sylfaenydd Bwdhaeth Y Lotus Sutra - testun Bwdhaidd crefyddol. Y Cenhedloedd Unedig - sefydliad rhynglywodraethol a'i ddiben datganedig yw cynnal heddwch a diogelwch rhyngwladol.	Guru Granth Sahib - awdurdod uchaf Sikhiaeth - mae'n cynnwys dysgeidiaeth y deg Guru Sikhiaid. Gurmukh – yr enw ar rywun mewn Sikhiaeth sy'n byw yn ôl ewyllys Duw. Manmukh - yr enw Sikhiaid am rywun sy'n hunanol ac yn anwybyddu ewyllys Duw. Ganges – afon yn India sy'n cael ei hystyried gan lawer o Hindŵiaid a Sikhiaid fel yr afon fwyaf sanctaidd yn y byd. Khamr – y gair mewn Islam am unrhywbeth sy'n cymylu'r meddwl. Haram – pethau sydd wedi eu gwahardd mewn Islam. Taliban – Grŵp ffwndamentalaidd Islamaidd sy'n rheoli Afghanistan ers 2021. Heroin – cyffur sy'n cael ei wneud o opiwm. Opiwm - cyffur sydd yn y popi opiwn ac sy'n sail i'r cyffur herion.
Geirfa	Gamblo	Dharma	Cyffur

Teitlau	Gamblo	Anghydraddoldeb Rhywedd	Cyffuriau
	Caethiwed Ariangarwch Pechod Torah Talmud Synagog	Gwahaniaethu Dukkha Goleuedigaeth Ffeministiaeth Anghydraddoldeb rhywedd Hawliau Dynol Nirfana Rhagfarn Sangha Sansgrit Ysbrydolrwydd Swffragetiaid Y Taliban Y Bwdha Y Lotus Sutra Y Cenhedloedd Unedig	Rêf Fix Dibyniaeth Mynd yn gaeth Rastaffariaeth Haile Selassie Marcus Garvey Bob Marley Reggae Ail-genhedlu Ganja Canabis Heroin Sikhiaeth Rahit Maryada Guru Granth Sahib

Teitlau	Gamblo	Anghydraddoldeb Rhywedd	Cyffuriau
			Gurmukh Manmukh Ganges Islam Mwslim Khamr Haram Afghanistan Sharia Taliban Heroin Opiwm
Tasgau ymestynnol	Pwy sy'n medru ymateb yn fwyaf effeithiol i gwestiynau moesol? Yr amrywiol grefyddau neu awdurdodau eraill		
Tasgau dosbarth	1. Ymchwiliwch i'r ffordd y mae chwaraeon yn cael eu noddi gan gwmnïoedd gamblo. Gallwch ganolbwyntio ar un maes e.e. pêl-droed proffesiynol. Pa newidiadau sydd ar fin	Gwelir y tasgau ar waelod y ddogfen.	1. Ymchwiliwch ymhellach i gredoau ac arferion Rastaffariaeth a pharatowch gyflwyniad 2 funud i weddill y dosbarth. 2. Lluniwch fywgraffiad o Marcus Garvey a neu Bob Marley.

Teitlau	**Gamblo**	**Anghydraddoldeb Rhywedd**	**Cyffuriau**
	digwydd o ran hysbysebu gamblo yn y maes yma? 2. Mae llawer o hysbysebu ar y teledu a noddi rhaglenni yn dod o gwmnïoedd gamblo erbyn hyn. Chwiliwch am enghreifftiau gan drafod a ydy hyn yn dderbyniol. 3. Casglwch ychydig o wybodaeth am 'Gamblers Anonymous'. Pa waith da sydd yn cael ei wneud ganddynt hwy ac eraill i helpu'r sawl sy'n gaeth i gamblo yng Nghymru? 4. Lluniwch dabl gyda dwy golofn: Peryglon Gamblo / Manteision gamblo i'r economi ac i elusennau. 5. Ysgrifennwch lythyr at eich cyngor lleol yn gwrthwynebu sefydlu rhyw fath o loteri i godi arian ychwanegol ar gyfer gwaith y cyngor, e.e. cynnal ysgolion a lonydd. 6. Erbyn heddiw diolch i'r We, mae'n bosib gamblo'n rhwydd iawn unrhyw le ac unrhyw amser. Sut mae Cristnogion ac Iddewon wedi ymateb i hyn?		3. Gwrandewch ar rai o ganeuon Bob Marley – pa syniadau crefyddol a fynegir yn y caneuon hynny. 4. Lluniwch ddiagram Venn i ddangos yr hyn sy'n debyg a'r hyn sy'n wahanol yn agwedd y dair crefydd tuag at y defnydd o gyffuriau. 5. Ymchwiliwch ymhellach i'r hyn sy'n digwydd yn Afghanistan a lluniwch adroddiad newyddion o'r wlad yn cyflwyno'r sefyllfa ynglŷn â'r fasnach opiwm. 6. Cynlluniwch hawl i holi teledu gyda thri ar y panel yn ateb cwestiynau am eu hagwedd tuag at gyffuriau - un yn Sikh, un yn Rastaffari a'r llall yn Fwslim. 7. Trafodaeth grŵp/dosbarth - ' Ni ddylid byth gwneud cyffuriau fel canabis yn gyfreithlon.' Neu 'Nid oes unrhyw wahaniaeth rhwng canabis ag alcohol.'
Adnoddau pellach			

Teitlau	Gamblo	Anghydraddoldeb Rhywedd	Cyffuriau

Tasg 1: Cyfatebwch y term allweddol i'r diffiniad cywir

Dharma	Trawsffurfio i fyd arall o realiti, dianc o gylch bywyd y byd hwn.
Goleuedigaeth	Rhyddhad llawn o ddioddefaint y byd hwn.
Dukka	Hen iaith Indiaidd.
Nirfana	Y ddysg bod bywyd yn anfoddhaol/llawn dioddefaint.
Sansgrit	Dysgeidiaeth y Bwdha.

Tasg 2: Defnyddiwch eich gwybodaeth o'r erthygl i lenwi'r rhes Bwdhaeth.

- Ar gyfer crefyddau eraill, ymchwiliwch i sut mae merched yn cael eu gweld yn hanesyddol a'u trin heddiw (gall yr athro benderfynu a ydyn nhw'n defnyddio'r rhyngrwyd, llyfrau ac ati). Os nad ydych yn siŵr, gadewch rai rhesi yn wag i'w trafod yn nes ymlaen.

Crefydd	**Sut oedd Merched yn Cael eu Gweld yn Hanesyddol?**	**Sut mae Merched yn Cael eu Gweld Heddiw?**
Bwdhaeth	(Enghraifft: Gallai merched ymuno â'r Sangha ond roedd yna wrthwynebiad)	(Enghraifft: Ni ellir ordeinio rhai ohonynt fel mynachod o hyd)
Cristnogaeth		
Islam		
Iddewiaeth		

Tasg 4: Cwestiynau Myfyrio

- Pa debygrwydd neu wahaniaethau ydych chi'n sylwi arnyn nhw rhwng crefyddau o ran sut maen nhw'n trin merched?

- Ydych chi'n credu bod Bwdhaeth yn fwy neu'n llai cyfartal o'i gymharu â chrefyddau eraill? Pam?

- Pam ydych chi'n credu bod anghydraddoldeb rhywedd yn dal i fodoli mewn llawer o grefyddau a chymdeithasau?

Tasg 5: Addewid Cydraddoldeb

Ysgrifennwch un weithred y credwch allai wella tegwch i bawb: